

خانواده درمانی

ویلیام جی. دوتربی
سوزان اچ. مکدانیل

ترجمه
علی نیلوفری

انتشارات ازجمند

سرشناسه : دوترتی، ویلیام جوزف، ۱۹۴۵ - م. Doherty, William Joseph

عنوان و نام پدیدآور: خانواده درمانی / ویلیام جی. دوترتی، سوزان اچ. مک‌دانیل؛ ترجمه علی نیلوفری
مشخصات نشر: تهران: ارجمند؛ کتاب ارجمند؛ نسل فردا، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۱۹۴ ص. رقی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۹۶-۲۸۴-۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

ناشر اصلی: American Psychological Association

یادداشت: عنوان اصلی: Family therapy, c2010

موضوع: روان‌درمانی خانواده

شناسه افزوده: مک‌دانیل، سوزان اچ.، ۱۹۵۱ - م. McDaniel, Susan H.

نیلوفری، علی.، ۱۳۵۹ - مترجم

ردیابندی کنگره: ۱۳۸۹ - خ ۲/۵۸۶/۴۸۸/۵ RC

ردیابندی دیویی: ۶۱۶/۸۹۱۵۶

شماره کاتالانسی ملی: ۲۰۸۲۷۵۳

انتشارات ارجمند

ویلیام جی. دوترتی، سوزان اچ. مک‌دانیل

خانواده درمانی

ترجمه: علی نیلوفری

ویراستار: کمال الله مرادی

ناشر: انتشارات ارجمند (با همکاری نسل فردا و کتاب ارجمند)

صفحه‌آرایی: آیدا روستا، طراح جلد: احسان ارجمند

چاپ اول: ۱۱۰۰ نسخه ۱۳۸۹

چاپ: افرونگ، صحافی: دیدآور، بهاد: ۳۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۹۶-۲۸۴-۴

www.arjmandpub.com

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

مرکز بخش: انتشارات ارجمند

دفتر مرکزی: تهران بلوار کشاورز، بین خ کارگر و ۱۶ آذر، پلاک ۲۹۲، تلفن ۸۸۹۷۷۰۰۲

شعبه اصفهان: دروازه شیراز، خ چهارباغ بالا، پاساژ هزارجریب، تلفن ۰۳۱۱۶۲۸۱۵۷۴

شعبه مشهد: خ احمدآباد، پاساژ امیر، کتاب دانشجو، تلفن ۰۵۱۱۸۴۴۱۰۱۶

شعبه بابل: خ گنج افروز، پاساژ گنج افروز، تلفن ۰۱۱۱۲۲۲۷۷۶۴

شعبه رشت: خ نامجو، رویروی ورزشگاه عضدی، تلفن ۰۱۳۱۳۲۳۲۸۷۶

فهرست مطالب

۱. مقدمه	۷
۲. تاریخچه	۱۳
پیشینه اجتماعی فرهنگی	۱۴
نسل اول	۱۶
تیم پالوانو	۱۷
موری برن	۲۳
سالوادور مینوچین و خانواده درمانی ساختاری	۲۶
خانواده درمانی راهبردی	۲۹
سایر مدل های نسل اولی	۳۲
نسل دوم	۳۳
درمان راه حل مدار	۳۴
روایت درمانی	۳۵
خانواده درمانی روانی آموزشی و خانواده درمانی پزشکی	۳۸
نسل سوم	۴۲
خانواده درمانی چندسیستمی	۴۲
خانواده درمانی چندبعدی	۴۳
نتیجه گیری	۴۵
۳. نظریه	۴۷
سؤالات کلاسیکی که نظریه خانواده درمانی به آن ها می پردازد	۴۸
مفاهیم کلاسیک	۵۱
مفاهیم جدیدتر	۶۲
نسل نگار خانواده	۶۸
نتیجه گیری	۷۱
۴. فرایند درمان	۷۳
کاربرد نظریه سیستم های خانواده	۷۳

۷۴.....	نشانیگان بیمار به عنوان تابعی از مسائل حل‌نشده خانواده.....
۷۷.....	«بیمار» در خانواده درمانی.....
۷۷.....	دو در مقابل یک: مثلث‌سازی و ائتلاف‌های بین‌نسلی.....
۷۹.....	حرکات موزون تعقیب‌کننده- فاصله‌گیر.....
۸۱.....	مشارکت و نقش سیستم بزرگ‌تر.....
۸۳.....	روابط خانواده درمانگر - بیمار.....
۸۴.....	نقش درمانگر.....
۸۵.....	نقش بیمار و خانواده.....
۸۶.....	راه‌ها و تکنیک‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت.....
۸۷.....	هدف‌گذاری.....
۸۷.....	فعال‌سازی.....
۸۷.....	سوالات برجشی.....
۸۹.....	برونی‌سازی مشکل.....
۹۰.....	مجسمه‌سازی خانواده.....
۹۱.....	تلویح مثبت در مورد مقاومت در برابر تغییر.....
۹۲.....	نسل‌نگارها و خطوط زمانی.....
۹۳.....	تکیه بر نقاط قوت خانواده.....
۹۳.....	نمونه موردی عمیق.....
۹۸.....	موانع و چالش‌های یک رویکرد سیستم‌های خانواده.....
۱۰۱.....	۵. ارزیابی.....
۱۰۳.....	حوزه‌های اصلی پژوهش‌های نتیجه‌ای خانواده درمانی.....
۱۰۳.....	آموزش روانی خانواده برای اسکیزوفرنی.....
۱۰۶.....	اختلالات سلوک نوجوانی.....
۱۰۷.....	سوء مصرف مواد در نوجوانان.....
۱۰۹.....	اختلالات رفتاری و هیجانی کودکی.....
۱۱۰.....	بی‌اشتهایی عصبی در نوجوانان.....
۱۱۲.....	مصرف الکل در بزرگسالان.....
۱۱۴.....	مداخلات مربوط به اختلالات جسمی.....
۱۱۵.....	آیا خانواده درمانی در مورد جمعیت‌های متنوع مؤثر است؟.....

نتیجه گیری	۱۱۷
۶. تحولات آینده	۱۲۱
خانواده درمانی در مدارس	۱۲۲
خانواده درمانی در مراقبت پرورشیگاهی	۱۲۳
خانواده درمانی و فرزندخواندگی	۱۲۴
خانواده درمانی در دادگاه ها	۱۲۵
خانواده درمانی در زندان ها	۱۲۶
خانواده درمانی با خانواده های نظامی	۱۲۷
خانواده درمانی و تکنولوژی های باروری	۱۲۸
خانواده درمانی در مورد عوارض ژنتیکی	۱۳۰
خانواده درمانی با بزرگسالان مسن تر	۱۳۱
خانواده درمانی در مراقبت تسکینی و آسایشگاه	۱۳۱
خانواده درمانی و درگیر ساختن جامعه	۱۳۲
۷. خلاصه	۱۳۵
تکامل خانواده درمانی پس از بنیان گذاران	۱۳۷
خانواده درمانی مؤثر نشان می دهد	۱۳۹
ایده ها و تکنیک هایی که در میان مدل های مختلف خانواده درمانی مشترک هستند	۱۴۰
فهرست واژگان کلیدی	۱۴۵
منابع	۱۵۵

مقدمه

خانواده درمانی بسیار پیش از کار با خانواده‌ها در رابطه با مشکلات بین شخصی آنان است. خانواده درمانی یک شیوه تفکر سیستمی و رابطه‌ای و مجموعه‌ای از راهبردها جهت مداخله در مورد افراد، زوج‌ها، خانواده‌ها و سایر سیستم‌هاست. خانواده درمانی معاصر بر اساس تعداد کسانی که در دفتر کار درمانگر حضور پیدا می‌کنند تعریف نمی‌شود؛ بلکه هرچند خانواده درمانگران معمولاً ترجیح می‌دهند که به اعضای مختلف خانواده دسترسی داشته باشند، اما آن‌ها می‌توانند فقط با یک فرد هم کار کنند. علاوه بر این، خانواده درمانگران از رویکرد سیستمی خود به منظور ایجاد روابط مشارکی میان خانواده‌ها و سازمان‌های اجتماعی ارائه‌دهنده خدمات، استفاده می‌کنند. گستره خانواده درمانی دربرگیرنده طیف کامل تمامی مشکلاتی است که توسط روان‌درمانگران و همچنین تیم‌های متشکل از متخصصان پزشکی و روان‌شناختی، درمان می‌شوند. به منظور ارائه یک تعریف رسمی از خانواده درمانی، به تعریف گروه برجسته‌ای از محققان خانواده درمانی اشاره می‌کنیم که به همت «مؤسسه ملی بهداشت روان» گرد هم جمع شده‌اند:

خانواده درمانی یک رویکرد روان‌درمانی است که بر دگرگون ساختن تعاملات بین یک زوج در خانواده هسته‌ای یا گسترده، یا میان یک خانواده و سایر

سیستم‌های بین شخصی با هدف کاستن از مشکلاتی که ابتدا به وسیله یک عضو خانواده، خرده سیستم‌های خانواده، خانواده به عنوان یک کل و یا سایر منابع ارجاع عرضه می‌شوند، تمرکز می‌کند (وین^۱، ۱۹۸۸، ص. ۹).

تمرکز بر تغییر روابط و تعاملات به عنوان راهی جهت درمان مشکلات انسانی در کانون این تعریف قرار دارد. در این‌جا مشکلات ارتباطی به عنوان تنها منبع یا منبع اصلی مشکلات روان‌شناختی معرفی نمی‌شوند؛ هر چند برخی از پیشگامان برجسته در این حوزه، تشخیص روان‌پزشکی و منابع زیستی بیماری روانی را رد کرده‌اند، اما اغلب خانواده‌درمانگران معاصر این ایده را می‌پذیرند که مشکلات می‌توانند منابع زیستی، روان‌شناختی، خانوادگی، جامعه‌شناختی، فرهنگی و محیطی داشته باشند. تأکید بر روابط و تعاملات به این معنی هم نیست که خانواده‌درمانگران از مدل‌ها و ابزارهای روان‌درمانی فردی بهره نمی‌گیرند بلکه موضوع این است که آن‌ها مهم‌ترین طریق بهبودی را تمرکز بر التیام روابط میان افراد می‌دانند.

به عنوان مثال، یک فرد میانسال و مبتلا به افسردگی خفیف را در نظر بگیرید که با یک درمانگر بر روی رابطه بغرنج خود با والد سالخورده‌ای که اکنون آسیب‌پذیر است، کار می‌کند. درمانگران در سایر مدل‌های عملی، این بیمار یا مراجع^۲ را برای درک دشواری‌های این رابطه مادام‌العمر یاری داده و همچنین او را برای درک احساسات آزرده‌گی و دواگانگی فعلی‌اش در مورد این والد، کمک خواهند کرد. اما احتمالاً یک خانواده‌درمانگر، عناصر زیر را هم به کار خود با این شخص خواهد افزود: (۱) کاوش جامع در مورد نحوه آسیب‌رسانی پویایی‌های خانواده گسترده مبدأ پویایی‌های فعلی و نه فقط پویایی‌های گذشته به رابطه والد-فرزند و تداخل احتمالی آن‌ها در تلاش‌های بیمار در جهت تغییر؛ (۲) ترغیب بیمار برای کار بر روی التیام رابطه فعلی به عنوان

1- Wynne

۲- از آنجایی که بخش اعظم کار ما در محیط‌های پزشکی بوده است، ما به طور کلی از واژه «بیمار» استفاده می‌کنیم نه از واژه «مراجع». هر چند اذعان داریم که بسیاری از مشاوران و درمانگران «مراجع» را ترجیح می‌دهند.

یک حرکت سالم برای خود بیمار، والد او و بقیه اعضای خانواده؛ و (۳) دعوت به تسهیل این التیام از طریق کار مستقیم با بیمار و والد و حتی سایر اعضای خانواده در صورت تناسب. همچنین یک خانواده‌درمانگر به منافعی هم توجه دارد که از بهبود این رابطه کلیدی خانوادگی - پیش از مرگ والد سالخورده - عاید نسل‌های بعدی خواهد شد.

هرچند مدل‌های خانواده‌درمانی بسیاری وجود دارند، اما قلب تمامی رویکردها نظریه سیستم‌هاست که از زیست‌شناسی، فیزیک، شیمی و سیرنیک قرن بیستم حاصل شد.

ویژگی‌های فنی نظریه سیستم‌ها در فصل بعدی مورد بحث قرار خواهد گرفت ولی در همین جا تأکید می‌کنیم که این شیوه تفکر، پا را از سوگیری تقلیل‌گرایی^۱ فرهنگ غرب در مورد درک پدیده‌ها از طریق تجزیه آن‌ها به بخش‌های کوچک‌تر، فراتر می‌گذارد. مفروضه تقلیل‌گرا در حیطه روان‌درمانی این است که مشکلات روان‌شناختی را می‌توان با درک نحوه کارکرد افراد (از لحاظ روان‌شناختی یا زیست‌شناختی) بدون یک درک پیچیده از محیط بین شخصی آنان، تبیین کرد. دان جکسون^۲ (۱۹۵۷) و سایر پیشگامان خانواده‌درمانی از درمان کودکان و مشاهده عود مشکلات آن‌ها به دنبال بازگشت به خانه، دچار سرخوردگی شدند. آن‌ها به درک نظری نحوه تأثیرگذاری محیط اجتماعی نزدیک، بر آنچه که به عنوان اختلالات ریشه‌دار فردی تلقی می‌شد، روی آورده و به نظریه کلی سیستم‌ها و نظریه سیرنیک به عنوان راهی جهت درک نحوه کارکرد خانواده‌ها دست پیدا کردند.

سخنی درباره واژه‌شناسی: هر چند اصطلاحاتی از قبیل روان‌درمانی گروهی خانوادگی و درمان سیستم‌های خانواده، گاهی اوقات در ادبیات تخصصی مورد استفاده گرفته‌اند، ولی ما از اصطلاح «خانواده‌درمانی» استفاده می‌کنیم، زیرا این اصطلاح از

اواخر دهه ۱۹۵۰ به طور بسیار گسترده‌تری مورد استفاده بوده است. یکی از دلایل ما برای استفاده از این اصطلاح آن است که خانواده‌درمانی همیشه چند رشته‌ای (مشمول بر متخصصانی که خود را روان‌شناس خانواده، روانپزشک خانواده، مشاور خانواده، پرستار روانپزشکی خانواده، مددکار بالینی و درمانگران ازدواج و خانواده می‌دانند) بوده است، همچنین ما عمدتاً از اصطلاح کلی «خانواده‌درمانگر» بهره می‌گیریم، زیرا تمامی گروه‌های مذکور را شامل می‌شود.

کمک به درک شیوه تفکر سیستمی، یکی از اهداف اصلی کتاب حاضر است. از آنجایی که تفکر سیستمی باید به صورت شهودی و نه فقط مفهومی درک شود، ما بین مفاهیم و مثال‌ها در نوسان خواهیم بود. حتی برای خوانندگانی که قصد ندارند در آینده به انجام خانواده‌درمانی بپردازند، درک پویایی‌های سیستم‌های خانوادگی می‌تواند در موفقیت به عنوان یک درمانگر فردی، اهمیتی حیاتی داشته باشد. خانواده و همسران همیشه در تلاش‌های بیماران جهت بهبودی و تغییر نقش دارند؛ درمانگر فقط یکی از بازیگران و معمولاً آخرین آنهاست. وقتی که درمانگران شاهد ممانعت اعضای خانواده از بهبودی بیمار خود هستند، فقدان یک درک جامع از سیستم‌های خانواده، برخی از درمانگران فردگرا را به سمت سرزنش قضایای خانوادگی (که هیچ کمکی به بیمار نخواهد کرد) سوق می‌دهد. اما، خانواده‌درمانگران با درکی دلسوزانه‌تر، به این نکته توجه دارند که خانواده‌ها کاری را که بلدند، انجام می‌دهند و ممکن است گاهی اوقات تغییر را تهدیدآمیز ببینند و همچنین بدون این که لزوماً بدخواه یا مبتلا به آسیب روانی باشند، نقش‌های مألوف و آشنای خود را ایفا می‌کنند. یک خانواده‌درمانگر، حتی در صورتی که فقط یک فرد بیمار باشد، کل سیستم خانواده و ورای آن را کانون تمرکز درمان می‌داند. این موضع سیستمی و بوم‌شناختی^۱ است که به طرز منحصر به فردی تفکر و کاربرست خانواده‌درمانی را شکل می‌دهد. همچنین آموزش مؤلفه‌های رایج در میان مدل‌های مختلف خانواده‌درمانی و معرفی حال و هوای حاکم بر هر کدام

از این مدل‌های خاص، جهت ترغیب خواننده به یادگیری‌های بعدی از اهداف کتاب حاضر است. ما درصدد نشان دادن پویایی و زاینده‌گی مستمر خانواده‌درمانی در طی مسیر آن، در گذر از نسل‌های مختلف رویکردها، عقب‌نشینی آن از سختگیری‌های دهه‌های نخستین، افزایش اتکای آن به شواهد تجربی و دست یازیدن آن به سایر سیستم‌ها و جوامع التیام‌بخش هستیم. ورود شما را به این سفر به دنیای پیچیده و ثمربخش خانواده‌درمانی خوش‌آمد می‌گوییم.

www.ketab.ir